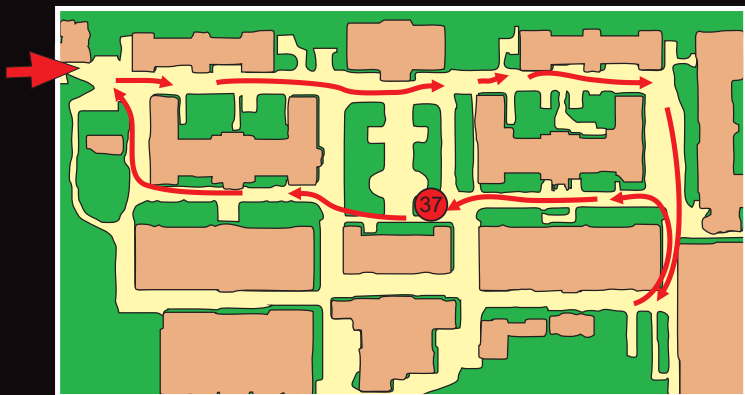

37 ORTORULA ZVRÁSNĚNÁ S AMFIBOLITEM

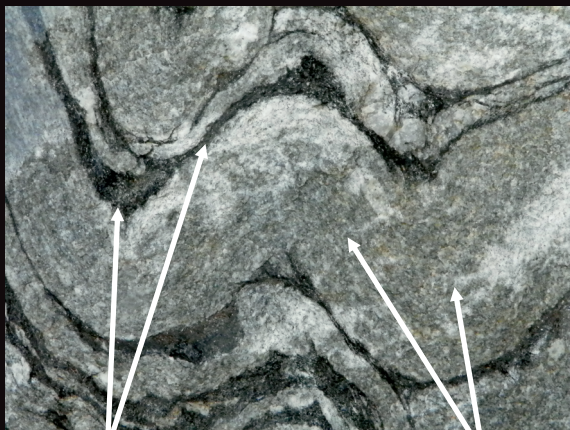
Ortorula je světlá hornina složená z šedavého křemene, mléčně bílého živce a šupinek slíd (biotitu a muskovitu). Zřetelně větší živcová zrna se označují jako porfyroklasty. **Amfibolit** tvoří tmavé pruhy složené ze zelenavě černého amfibolu, černohnědého biotitu a bílého plagioklasu.

Ortorula vznikla přeměnou původně porfyrického **granitu** proterozoického stáří, který byl proniknut hustým rojem **čedičových žil**, z nichž se vytvořily tmavé amfibolitové pásy. K metamorfóze a ke zprohýbání došlo až při

hercynském vrásnění. Tehdy byly ortorulové i amfibolitové pruhy převrásněny a ztenčeny opakovaným přehýbáním a válcováním úplně stejně, jako se dělá lístkové těsto.

Způsob vzniku vrás je zakódován v jejich tvaru. Důležité je sledovat změny tloušťky jednotlivých pásků v místech ohybu. Mocnosti světlých poloh se příliš nemění (vrásy třídy 1B až 1C), což indikuje, že ortorula byla při ohýbání dosti tuhá, **kompetentní**. Zato výrazná ztloustnutí tmavých pásků v místech ohybů (vrásy třídy 3) a tenké rovné ramenní úseky dokládají, že tento materiál plasticky tekł z místa na místo docela snadno, takže lze usuzovat, že musel být velmi měkký, tj. **nekompetentní**.

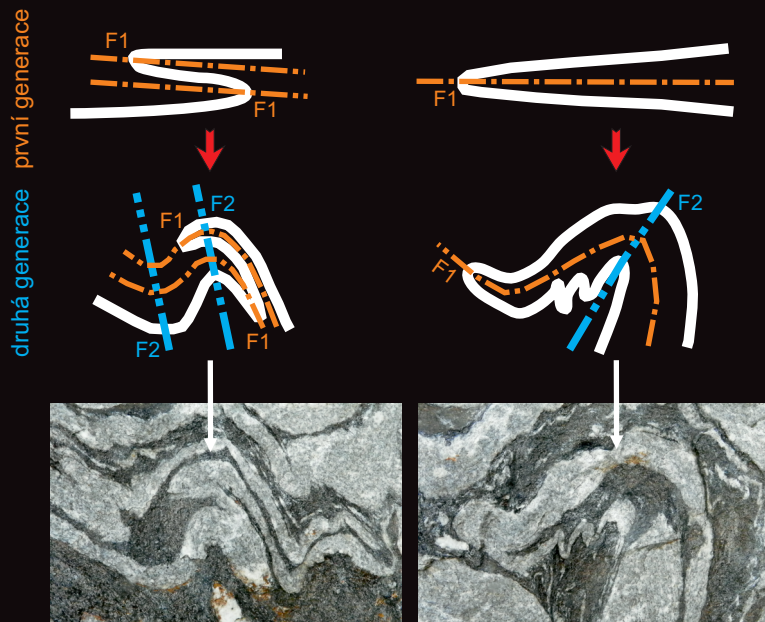
Vznik: Granitový protolit bítešské ortoruly byl čedičovými žilami proniknut zřejmě během extenze při riftingu spojeném s dělením kontinentů. Během hercynských příkrovových pohybů ve spodním karbonu byl granit vyválcován v desku tenkou jen několik set metrů, ale dlouhou více než sto kilometrů.

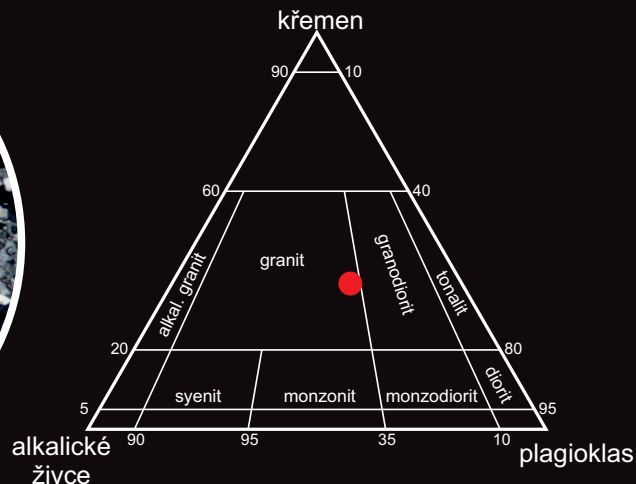
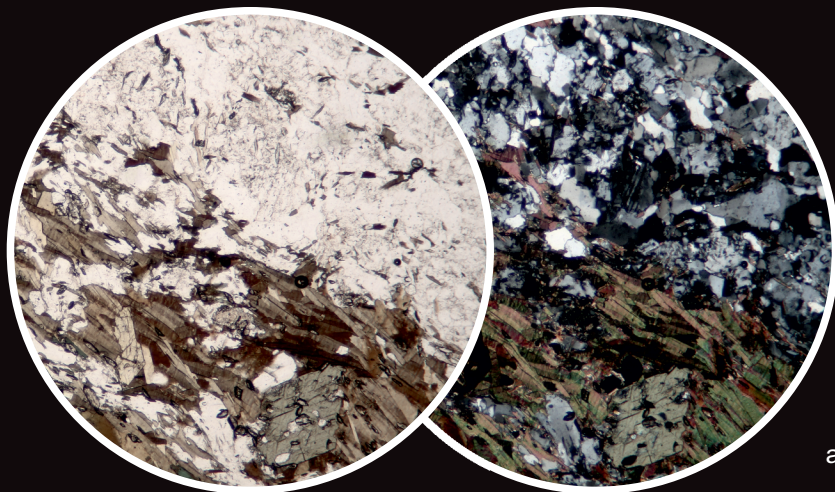
tmavé polohy mají mocnost v zámku výrazně větší než v rameni (vrása 3. třídy)

světlé polohy pravou mocnost téměř nemění (třída 1B a 1C)

vznik dvou generací koaxiálně převrásněných vrás

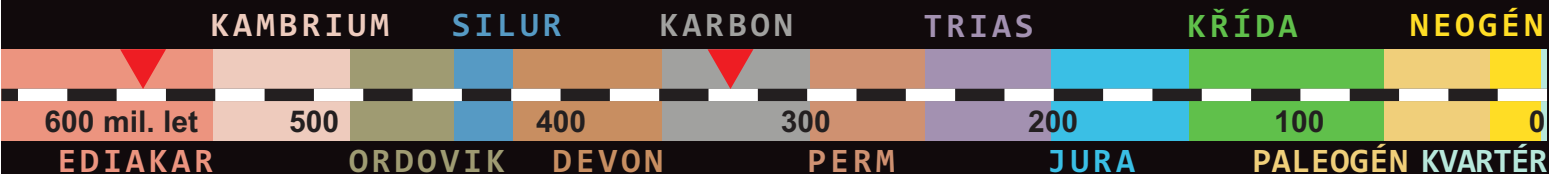

opakované ohýbání (vrásnění) a stlačení vede ke vzniku mnoha střídajících se tenkých pásků odlišných hornin

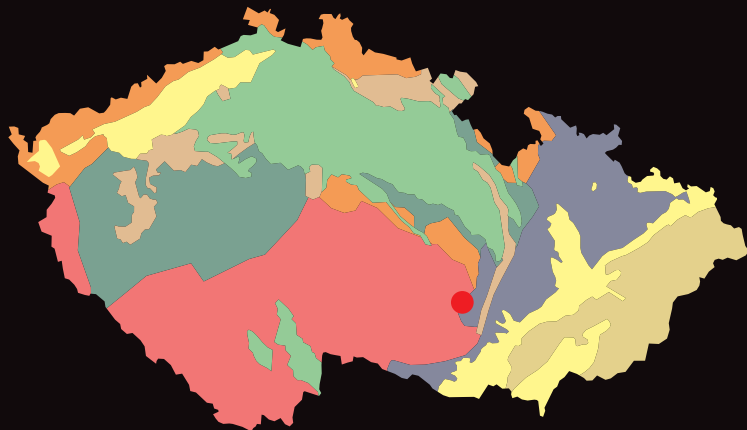

Hornina a minerály: Světlá okatá bítešská ortorula obsahuje porfyroklasty draselných živců, křemene, podstatně je zastoupen i biotit a muskovit (Štelcl *et al.*, 2006), chemicky odpovídá křemenem bohatému leukokratiímu granitu typu S (Klomínský *et al.*, 2010). Biotitický amfibolit tvoří tmavě šedé až černé polohy, obsahuje amfibol, plagioklas a proměnlivé množství biotitu (Štelcl *et al.*, 2006).

Stáří: Původní stáří horniny určené radiometrickou metodou na základě poměru izotopů Sr a Rb na 570 ± 44 mil. let (Morauf & Jäger, 1982), avšak jiné vzorky poskytly stáří 796 ± 49 mil. let (Scharbert, 1977), obojí datování spadá do neoproterozoika. Stáří metamorfózy na základě radiometrického stáří retrogradně vzniklých slíd bylo určeno na 332 ± 17 mil. let (Morauf & Jäger, 1982), což odpovídá spodnímu kábonu (vizé).

Regionální zařazení: Evropské variscidy:
Český masiv: oblast moravskoslezská:
moravikum, svratecká klenba.

Lokalita odběru: Křoví asi 2,5 km severo-
východně od Velké Bíteše severozápadně od
Brna, činný etážový lom na drcené kamenivo
(COLAS CZ, a.s.) ležící 1 km jihozápadně od
obce. ►

Souřadnice: 49° 17,92' s.š. 16° 15,36' v.d.

